

Motion till riksdagen 2008/09:Fö5

av Anders Karlsson m.fl. (s)
med anledning av prop. 2008/09:140

Ett användbart försvar

Ett modernt, effektivt och folkligt förankrat insatsförsvar

Sverige är militärt alliansfritt. Vi har genom åren kunnat visa att det går att kombinera ett aktivt ansvarstagande för både vår egen och andras säkerhet med att vara militärt alliansfria. Militär alliansfrihet betyder inte passivitet.

Vi beklagar att regeringen har valt att bryta en lång tradition av blocköverskridande försvarslösningar för långsiktighet och stabilitet. Regeringens politik skapar ett litet och dyrt yrkesförsvar, med ett internationellt fokus som riskerar att tränga ut det nationella försvaret.

I denna motion beskriver vi hur vi anser att ett modernt, effektivt och folkligt förankrat försvar bör se ut. Vi föreslår en insatsorganisation som har en högre uthållighet än regeringens. Vi vill se ett militärt försvar där antalet heltidsanställda soldater är fortsatt minimerat och betydligt färre än vad regeringen presenterat. I stället bör den allra största delen av insatsorganisationen bemannas med frivilliga, kontrakterade soldater. Dessa förband ska vara färdigutbildade och inom angiven beredskapstid vara redo för insats. Beredskapen för kontraktsförbanden kan variera över tiden. Genom planering av den nationella tjänstgöringen går det att åstadkomma att det ständigt finns ett antal förband som är ständigt gripbara. I övrigt kan man genom att utifrån säkerhetspolitiska behov variera beredskapstiden åstadkomma att man hela tiden har rätt mängd förband tillgängliga på kort varsel. Detta utan att personalen nödvändigtvis behöver lämna sina ordinarie arbeten. Det ska jämföras med ett system dominerat av yrkessoldater där beredskapen hela tiden är på en hög och kostsam nivå oavsett behovsbild.

Hemvärdet med de nationella skyddsstyrkorna är en generellt sett kostnadseffektiv resurs och bör finnas över hela landet. Vi vill därför se en ökad ambition relativt regeringen avseende hemvärdet med de nationella skyddsstyrkorna. Vi vill även se en ökad ambition på internationella insatser relativt i dag men menar att regeringens nivå är orealistisk.

Det av regeringen i propositionen presenterade personalförsörjningssystemet har stora oklarheter och innebär betydande risker för konjunkturkänslig-

Fel! Okänt namn på

het, rusande personalkostnader och svårigheter att nå rätt kompetenser. Vi tror också att det finns stor risk för att det leder till en försvarsmakt med en alltför smal rekryteringsbas.

Vi är inte beredda att, på en så osäker grund, medverka till detta slags vågspel med Sveriges försvar. Vi vill, i enlighet med Försvarsberedningens slutsatser, se en övergång till en bemanning av insatsförbanden baserad på frivillighet. Vårt förslag till system för personalförsörjning bygger på en könsneutral mönstringsplikt, i vilken samtliga ungdomar mönstrar via dator där sedan ett antal genomgår en mer djupgående mönstring och antagningsprövning. Utifrån denna tas en grupp ut för en kortare värnpliktsutbildning om cirka tre månader. Därefter sker antagning, fortsatt utbildning och tjänstgöring på frivillig grund. Ett personalförsörjningssystem baserat på mönstringsplikt och kortare värnplikt skapar stabilitet och politiskt handlingsutrymme.

Sverige har, som militärt alliansfri stat, en lång tradition av en stark nationell försvarsindustri som inte bara försett och förser landet med materiel utan också med kunskap och oberoende samt tillgång till viktiga militära och industriella samarbeten. Materieförsörjningen måste, liksom det övriga försvaret, fortsätta att reformeras. Vi sympatiserar i grunden med en utveckling mot en mer konkurrensutsatt marknad på försvarsmaterielområdet, men vill varna för en alltför naiv tilltro till marknadskrafterna inom detta område. Försvarsmaterielsektorn är i dag och under överskådlig framtid inte en marknad liknande den för mobiltelefoner eller personbilar. I stället kommer starka stater att – av ekonomiska, politiska och säkerhetspolitiska skäl – fortsätta att driva sina intressen i dessa frågor. De stater som inte har någon klar vilja med sin försvarsindustri och hur man ska förhålla sig till denna utveckling kommer att få se sin industri försvinna. Ur detta perspektiv är det t.ex. allvarligt att regeringen misslyckats med att ta fram en nationell försvarsindustristrategi.

Vår inriktning på det framtida försvaret gör att vi bedömer att utgiftsramen för försvaret kan minskas med 2 miljarder kronor, i förhållande till regeringens nivå.

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning.....	3
Förslag till riksdagsbeslut	4
Motivering.....	5
Regeringens försvar dyrt och osäkert	6
Ett modernt, effektivt och folkligt förankrat insatsförsvar	7
Säkerhetspolitisk inriktning.....	8
Försvarspolitisk inriktning	11
Försvarspolitiska utgångspunkter.....	11
Uppgifter för Försvarsmakten	12
Det militära försvarets utveckling	13
Insatsorganisationens utformning.....	13
Utveckling av insatsorganisationen	15
Försvarsmaktens personalförsörjning.....	16
Försvarsindustrin, forskning och utveckling	19
Den frivilliga försvarsverksamheten	21
Civil-militär samverkan.....	22
Kvinnors situation i konflikter	22
Miljö.....	23
Ekonomisk styrning	23

Fel! Okänt namn på

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår regeringens proposition 2008/09:140 Ett användbart försvar.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om säkerhetspolitisk inriktning och Sveriges militära alliansfrihet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inte undergräva arbetsrätten.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om försvarspolitisk inriktning.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en ökad ambition i förhållande till regeringens förslag avseende hemvärdet med de nationella skyddsstyrkorna.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om separat budgetanslag för hemvärdet med de nationella skyddsstyrkorna.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en utredning med uppdrag att ta fram ett förslag till att föra över viss kompetens från Försvarmakten till Förvarsdepartementet.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om insatsorganisationens utformning och utveckling.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett stabilt personalförörjningssystem.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om objektsramsredovisning.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om försvarsindustri, forskning och utveckling.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att behålla anslag 1:10 till frivilliga försvarsorganisationer.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om civil-militär samverkan.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kvinnors situation och påverkan i konflikter.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om höjda miljökrav på försvarsområdet.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ekonomisk styrning.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om besparing inom utgiftsområdet.

Motivering

Den socialdemokratiska inriktning av Sveriges försvarspolitik som presenteras i denna motion innebär en fortsättning av den reformering från ett invasionsförsvar till ett insatsförsvar som inleddes under den socialdemokratiska regeringen.

Den moderatledda regeringen har valt att lägga fram en försvarspolitisk inriktningsproposition som inte har realistiska förutsättningar att samla en bred, blocköverskridande majoritet i riksdagen. Det är djupt beklagligt. Försvars- och säkerhetspolitiken tjänar på långsiktighet och tydlighet. Det gäller särskilt i ett läge där Försvarsmakten står inför så stora förändringar som nu är fallet.

Vi socialdemokrater har under hela processen aktivt bidragit till förutsättningarna att nå en bred politisk överenskommelse om försvarspolitiken, bl.a. i Försvarsberedningens arbete. Efter Försvarsberedningens rapport från juni 2008 hade regeringen också en i det närmaste unik möjlighet att åstadkomma en långsiktig inriktning av försvaret med ett brett politiskt stöd. Vi har stått beredda att aktivt bidra till det nödvändiga arbetet att konkretisera och utveckla beredningens slutsatser till ett inriktningsbeslut.

Denna unika möjlighet till en bred försvarspolitisk uppgörelse, av det slag som Sverige och svensk säkerhet förtjänar, har regeringen nu slarvat bort. Gång på gång har regeringen valt att inte ta emot oppositionens utsträckta hand.

Den proposition som nu föreligger har således tagits fram av regeringen, utan någon reell vilja till dialog. Regeringen har gjort sin egen tolkning och konkretisering av Försvarsberedningens slutsatser och krävt att alla som vill se en bred uppgörelse om försvarets inriktning måste ansluta sig till denna. Detta är inte seriöst. Det orimliga blir särskilt påtagligt i betraktande av regeringens egna krumbukter, motstridiga utspel och justeringar av propositionen på övertid.

Regeringens misslyckande att nå en bred försvarsöverenskommelse är samtidigt inte förvånande. Den moderatledda regeringens försvarspolitik har präglats av svåra inre slitningar. Ministrar och ledande politiker från samtliga partier i den moderatledda regeringen har offentligt vid ett flertal tillfällen gett olika besked om hur inriktningen av försvarspolitiken borde se ut. Förhandlingar mellan regeringspartierna har i stor utsträckning förts i medierna, och viktiga beslut har inte beretts i sedvanlig ordning utan förhandlats om i elfte timmen. Längs vägen har en försvarsminister avgått i protest.

Den moderatledda regeringens försvarspolitik har också präglats av hattighet och motstridiga besked. När kriget bröt ut i Georgien menade regeringen att detta inte hade någon betydelse för försvarets inriktning, för att sedan motivera en senareläggning av propositionen med hänvisning till samma krig.

Den moderatledda regeringens försvarspolitik har slutligen också präglats av återkommande förseningar. De planeringsanvisningar som av regeringen utlovats till Försvarsmakten före sommaren 2008 fördröjdes gång på gång och gavs till slut inte ut förrän i november 2008. Propositionen som skulle ha

Fel! Okänt namn på

kommit i december 2008 senarelades till mars 2009, med ytterligare förse- ningar de sista dagarna.

Det har således varit en rörig och svåröverskådlig process i vilken För- svarsmakten ständigt dragit det kortaste strået. Myndigheten fick till slut bara två och en halv månad, inklusive jul- och nyårshelgerna, för att ta fram ett genomräknat underlag som normalt kräver upp till ett års arbete. Det är inte en rimlig process och undergräver försvarsbeslutet.

Regeringen bryter en lång svensk tradition att sträva efter blocköverskri- dande överenskommelser inom säkerhets- och försvarspolitik. Vi socialde- mokrater beklagar detta. Vi finner det även anmärkningsvärt att regeringen i propositionen inte ens nämner Sveriges militära alliansfrihet.

Regeringens försvar dyrt och osäkert

Regeringens försvarspolitiska inriktningsproposition är en besvikelse: tunn, fylld med osäkerheter och med oklara förutsättningar för en ekonomi i balans.

Regeringen vill se ett yrkesförsvar med en extremt hög beredskap. Denna beredskap är kostsam och omotiverad utifrån det säkerhetspolitiska läget. Det blir ett litet och dyrt yrkesförsvar, med ett internationellt fokus som riskerar att tränga ut det nationella försvaret.

Den linje regeringen driver innebär att tillgänglighet överordnas alla andra faktorer. Försvarsmaktens svar på regeringens planeringsanvisningar visar tydligt att kostnaden för den tillgänglighet regeringen kräver är hög och på- verkar andra delar som uthållighet, utvecklingsförmåga och förmågebredd. Vår förmåga att möta nya och/eller långvariga hot begränsas, försvaret blir i praktiken ett försvar för gårdagens hot.

Regeringens proposition bygger vidare på ett stort antal osäkerheter och oklara antaganden, inte minst vad gäller personalförsörjningen som ifrågasatts av såväl nationella som internationella experter. Det system som föreslås utgör ett äventyrligt paradigmskifte, på ett osäkert och oklart underlag, till på helt frivillig bas rekryterade heltidsanställda soldater. Erfarenheterna från bl.a. Nederländerna visar att ett sådant system kan bli oerhört konjunkturkänsligt med risk för ett stort antal vakanser och sänkt soldatkvalitet. Försvars- makten själv har redovisat ett stort antal osäkerheter och svårigheter i det system som regeringen går fram med.

Dåvarande försvarsminister Mikael Odenberg deklarerade i riksdagens kammare att ”någon typ av 15-åriga anställningstider eller så, vore, precis som interpellanten säger, främmande för vår arbetsmarknadstradition”. Det förslag på personalförsörjning som regeringen föreslår innebär sexåriga kontrakt. En sådan uppluckring av arbetsrätten tar vi avstånd ifrån.

Sammantaget leder detta oss till slutsatsen att det av regeringen i proposi- tionen presenterade personalförsörjningssystemet innebär betydande risker för konjunkturkänslighet, rusande personalkostnader och svårigheter att nå rätt kompetenser.

Propositionen innebär vidare att viktig kompetens och viktiga jobb hotas inom den inhemska, högteknologiska försvarsindustrin. Regeringens dogmatiska inställning till att alltid köpa från hyllan missgynnar Försvarsmakten, den inhemska försvarsindustrin och Sverige. Sverige har en konkurrenskraftig inhemsk försvarsindustri som besitter spjutspetsteknik och -kompetens som är viktig för Sveriges försvarsförmåga, den bör värnas.

Förutsättningarna för en ekonomi i balans kan som bäst beskrivas som tveksamma. Regeringen skriver själv i propositionen att allt i praktiken kan förändras, ingenting är säkert:

Regeringen vill understryka att den föreslagna utvecklingen mot ett mer tillgängligt försvar bara kan ske i den takt som ekonomin medger. [...] Den inriktning som regeringen anger kan därför komma att justeras i termer av såväl omställningstakt som förmågekrav, materiel, organisation och verksamhet.

Med denna friskrivningsklausul är frågan vad propositionen egentligen är värd. Med de osäkerheter som personalförsörjningssystemet uppvisar kommer personalkostnaderna att öka och regeringen tvingas att prioritera yrkessoldater framför verksamhet.

Regeringens proposition föregår dessutom viktiga utredningar som den parlamentariskt tillsatta utredningen ”En förändrad totalförsvarsplikt” och regeringens utredning om Försvarsmaktens stödverksamheter.

Med tanke på att regeringen inte anser att det försvar som beskrivs i propositionen kan vara fullt utbyggt förrän tidigast 2019 handlar det inte heller om ett försvar som är gripbart här och nu – snarare där och då. Kostnaderna lär dock komma långt tidigare.

Mot bakgrund av vad vi ovan anfört anser vi att riksdagen bör avslå propositionen.

Ett modernt, effektivt och folkligt förankrat insatsförsvar

Det militära försvaret – Försvarsmakten och dess stödmyndigheter – har under de senaste två decennierna genomgått en kraftig omstöpning. Nödvändiga, men många gånger smärtsamma, minskningar i storlek har gått hand i hand med utvecklande av nya förmågor och ökad kvalitet. Samtidigt har också den internationella dimensionen gått från att vara en perifer sidouppgift till att bli en av huvuduppgifterna för det militära försvaret.

Nu står försvaret inför nya stora förändringar, där dess användbarhet, tillgänglighet och flexibilitet måste öka. De senaste årens omvärldshändelser har samtidigt påmint oss om den fortsatta vikten av den nationella komponenten i det militära försvaret. Vi har också nått en gräns där det är svårare att växla kvantitet mot kvalitet.

Ett sådant förändringsarbete kräver en tydlig målbild, inklusive en tydlig politisk inriktning, som försvarets olika myndigheter långsiktigt kan arbeta

Fel! Okänt namn på

mot. Det handlar då inte bara om hur mycket pengar framtidens försvar ska få, utan om vilket slags försvar vi ska ha i framtiden.

Försvarsberedningen föreslog i sin rapport i juni 2008 en inriktning för det framtida försvaret tillsammans med ett antal förslag. Försvarsberedningen hade inte i uppdrag att analysera vare sig de mer exakta formerna eller kostnaderna för att åstadkomma denna nya inriktning.

I denna motion beskriver vi hur vi anser att ett modernt, effektivt och folkligt förankrat försvar bör se ut. Vi menar att den folkliga förankringen utgör en integrerad del av ett modernt och effektivt försvar. Det är inte något som kan "hängas på" efteråt, utan måste vara med som en grundbult i de strukturer som byggs upp.

Försvaret av vårt land och av våra värden är så mycket mer än Försvarsmakten. Ett brett säkerhetsarbete måste omfatta allt från orsaksförebyggande och sårbarhetsreducerande till förhindrande, hanterande och återuppbyggande åtgärder. Denna motion utgör ett svar på regeringens militärt fokuserade proposition, varför det bredare säkerhetsarbetet inte behandlas här.

Säkerhetspolitisk inriktning

Förändringarna i vår omvärld under de senaste decennierna har varit omvälvande och i huvudsak positiva. För Sverige har det kalla krigets slut inneburit att några av de allvarligaste hoten mot vår säkerhet försvunnit. Samtidigt har en ny osäkerhet vuxit fram. Globaliseringen förändrar den världsbild vi är vana vid. Nya stormakter växer fram. Det militära invasionshotet mot vårt land har ersatts av en mer mångfacetterad hotbild.

Hoten mot Sverige och våra grannländer är svåra att förutsäga och de är gränslösa och komplexa. De kan ha sin grund i konflikter och tvister kring energi- och råvaruförsörjning, vara ett resultat av miljöpåverkan och klimatförändringar, komma från naturkatastrofer och olyckor, härröra från organiserad brottslighet och terrorism eller ta formen av attacker mot känsliga tekniska och IT-relaterade system. Det kan heller inte uteslutas att Sverige eller våra grannländer i framtiden kommer att utsättas för militära hot. Alla dessa hot kan uppstå plötsligt och beredskapen för att möta både gamla och nya typer av hot måste vara god.

Även om det finns positiva inslag i den ryska samhällsutvecklingen finns det anledning till stor vaksamhet. Rysslands alltmer auktoritära styre kombinerat med ett alltmer aggressivt beteende mot vissa grannländer inger oro. Att använda energileveranser som ett politiskt påtryckningsmedel kan inte accepteras.

För att stärka vår egen säkerhet måste vi kombinera tydliga reaktioner mot oacceptabla delar av den ryska politiken med en vilja att engagera landet i ett djupare samarbete på olika samhällsområden för att bidra till en mer demokratisk utveckling. EU måste intensifiera sin grannskapspolitik och öka utbytet och kontakter mellan människor och länder. Vi vill också framhålla det viktiga kontaktskapande arbete som görs på lokal och regional nivå.

Fel! Okänt namn på

Den politiska, ekonomiska, sociala och militära utvecklingen i Ryssland kommer att vara en avgörande faktor för Sveriges framtida säkerhetspolitiska situation.

Vi vill betona att regeringens skrivningar om hur snabbt Georgienkriget avgjordes och hur snabbt rysk trupp kom på plats kan leda tanken fel. Kriget i Georgien hade föregåtts av en lång tid av politisk och militär uppladdning. Kriget kom således inte som en blix från klar himmel utan hade föregåtts av betydande förvarning. Det går således inte att använda detta krig som en bekräftelse på behovet av stående förband.

Regeringen gör bedömningen att ett enskilt väpnat angrepp mot Sverige är fortsatt osannolikt under överskådlig framtid. Vi delar denna bedömning.

Ett trovärdigt försvar är ett viktigt säkerhetspolitiskt instrument. Det verkar avskräckande genom att visa för omvärlden att Sverige är berett att självt försvara sin nationella integritet och sitt självbestämmande. Därmed utgör det också en grund för en trovärdig militär alliansfrihet. Det svenska försvaret bidrar vidare till en säkrare värld genom insatser för fred och säkerhet i konflikttrabbade områden.

Ett trovärdigt försvar måste ständigt förändras beroende på den aktuella säkerhetspolitiska situationen. Utformningen av och storleken på försvaret ska styras av de hot som kan bli aktuella mot Sverige. Deltagande i internationella insatser ska ske med försvarets ordinarie förband, där dessa bedöms kunna erbjuda ett mervärde för insatsen.

Ett ökat nordiskt samarbete är både viktigt och efterfrågat. Vi ställer oss bakom ett utökat nordiskt samarbete på försvarsområdet för effektiviserad resursanvändning och ökad effekt, så länge det inte hotar den nationella beslutanderätten avseende den operativa förmågan. Sveriges militära alliansfrihet får inte påverkas.

Den svenska militära alliansfriheten har tjänat och tjänar oss väl. Vi har genom åren kunnat visa att det går att kombinera ett aktivt ansvarstagande för både vår egen och andras säkerhet med att vara militärt alliansfria. Militär alliansfrihet betyder inte passivitet. Den beskrivning av svensk säkerhetspolitik som fyra partier under socialdemokratisk ledning kom överens om 2002 är fortfarande giltig. Det är viktigt att vi inte svävar på målet om vårt lands säkerhetspolitiska grundhållning.

Skälen till att vi socialdemokrater slår vakt om den militära alliansfriheten är i korthet följande:

- 1 ? Sverige är medlem av en politisk allians – EU – som har betydligt fler verktyg till sitt förfogande än Nato när det gäller att möta de nya hoten till exempel genom handel, bistånd och diplomati. Det kallas ibland EU:s mjuka makt. Som en följd av terroristattentaten i Madrid 2004 enades alla EU:s stats- och regeringschefer i mars samma år om en politiskt bindande solidaritetsdeklaration. I och med solidaritetsdeklarationen åtog sig medlemsstaterna att handla gemensamt och i en anda av solidaritet för att hjälpa varandra om någon skulle utsättas för ett terroristattentat. I deklarationen klargjordes att varje medlemsland självt har rätt att välja de medel som det finner lämpligt för att bistå en drabbad. I Lissabonfördraget for-

Fel! Okänt namn på

maliseras deklARATIONEN. EU och dess medlemsstater ska enligt fördraget handla gemensamt i en anda av solidaritet om en medlemsstat utsätts för en terroristattack eller drabbas av en naturkatastrof eller en katastrof som orsakas av människor. Den svenska Försvarsberedningen har föreslagit en utvidgad solidaritetsförklaring som också omfattar hela Norden. Vi socialdemokrater ställer oss bakom Försvarsberedningens förslag. Sverige kommer därför inte att förhålla sig passivt om en katastrof eller ett angrepp skulle drabba ett EU-land och inte heller om ett nordiskt land skulle drabbas. Vi förväntar oss att dessa länder agerar på samma sätt om Sverige drabbas. EU är en central utrikes- och säkerhetspolitisk aktör. Den europeiska säkerhets- och försvarspolitik, ESFP, är en integrerad del av den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. Lissabonfördragets avsnitt om ESFP beskriver vår skyldighet att i enlighet med FN-stadgan bistå ett annat medlemsland om det skulle utsättas för ett väpnat angrepp. Det är dock tydligt i fördraget att EU:s politik i detta avsnitt inte ska påverka den särskilda karaktären hos vissa medlemsstaters säkerhets- och försvarspolitik. Sveriges militära alliansfrihet påverkas därmed inte.

- ? Sverige bör bibehålla sin handlingsfrihet. Som medlemsland i Nato vore det troligt att Sverige skulle utsättas för starka politiska påtryckningar. Vi har till exempel kunnat se hur USA krävde att Natos medlemsländer skulle delta militärt i Irak trots att Nato som organisation inte deltog.
- ? Vår militära alliansfrihet ger oss starkare möjlighet och trovärdighet att vara pådrivande i det globala nedrustningsarbetet. Kärnvapenanvändning är fortfarande en del av vissa Natoländers försvarsdoktriner.
- ? Vi bör själva förbehålla oss rätten att utforma storlek och inriktning på vårt försvar baserat på vår egen säkerhetspolitiska bedömning.
- ? Den militära alliansfriheten har ett starkt stöd hos det svenska folket, vilket ger vår säkerhetspolitiska hållning stark legitimitet.

Internationell säkerhet ska vila på samarbete och ett starkt globalt regelverk under FN:s ledning. Global säkerhet förutsätter ett starkt globalt regelverk. Många av de nya hoten mot vår säkerhet möts bäst inom FN:s ram. Det är viktigt för Sverige att FN fungerar väl. Medlemsländerna måste ge FN de förutsättningar som krävs för att klara de nya uppgifterna. Vi socialdemokrater vill att Sverige ska höja och skärpa sin profil i FN.

Sveriges samarbete med Nato har blivit möjligt eftersom organisationen har förändrats sedan det kalla kriget. Nato är en central aktör för europeisk säkerhet samt för internationell krishantering. Sverige deltar i vissa FN-stödda fredsbevarande operationer som leds av Nato. FN ger ofta i uppdrag till Nato att utföra fredsoperationer eftersom denna organisation har resurser att leda vissa komplicerade insatser. Vårt samarbete med Nato i FN-mandaterade fredsbevarande insatser är viktigt, men vi är tydliga med att Sverige inte ska delta i militära operationer som enbart har sin grund i Natostadgans artikel fem om ömsesidiga försvarsgarantier.

Sverige bör fortsätta det nära samarbete, i alla frågor utom bindande försvarsförpliktelser, som sedan flera år utvecklats. Internationella operationer

Fel! Okänt namn på

blir alltmer krävande och komplexa och det behövs därför en långtgående standardisering och samövning.

Vi säger ett tydligt nej till deltagande i Natos snabbinsatsstyrka, Nato Response Force, eftersom vi anser att Försvarsmakten redan har betydande åtaganden samtidigt som försvarsbudgeten är starkt ansträngd.

FN kan ge andra regionala organisationer, som exempelvis EU och AU, Afrikanska unionen, uppdraget att leda en fredsbevarande operation. EU har utvecklat sin kompetens att leda alltmer komplexa operationer. Sverige har deltagit i praktiskt taget alla fredsfrämjande insatser som EU har gjort. Sverige bör fortsätta det aktiva engagemanget och deltagandet i internationella insatser inom ramen för FN, EU, Nato och OSSE.

Vad som ovan anförts om säkerhetspolitisk inriktning och Sveriges militära alliansfrihet bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

Försvarspolitisk inriktning

Försvarspolitiska utgångspunkter

Vi instämmer i regeringens förslag till mål och uppgifter för det militära försvaret:

- ? hävda Sveriges suveränitet, värna suveräna rättigheter och nationella intressen
- ? förebygga och hantera konflikter och krig, samt
- ? skydda samhället och dess funktionalitet i form av stöd till civila myndigheter.

Vi vill se en försvarsmakt som arbetar utifrån följande principer:

Inifrån och ut

De nationella behoven ska utgöra grunden för prioritering och utveckling av förmågor. Dessa förmågor ska sedan, utifrån behov och möjlighet, kunna utnyttjas internationellt. För internationell tjänst prioriteras markförband. Flygvapen, marin och hemvärn med nationella skyddsstyrkor utgör de omedelbart gripbara resurserna och grunden för svensk nationell incidentberedskap i fred.

Tillgängligt och användbart

De förband som utbildas ska vara tillgängliga för de typer av insatser som kan bli aktuella i en nära framtid, nationellt och internationellt. Alla förbandstyper behöver dock inte vara optimerade för internationell tjänstgöring. Det innebär också att för vissa förmågor vilka inte är omedelbart efterfrågade nationellt och internationellt men ändå potentiellt viktiga går det – i linje med Försvarsberedningens slutsatser – att överväga att bibehålla endast en grundläggande kunskap i Försvarsmakten, eventuellt i ett nordiskt samarbete.

Fel! Okänt namn på

Organisation, personalförsörjning och underrättelsetjänst ska bidra till förmågan till flexibel och adekvat beredskap.

Förmåga till flexibel utveckling

Försvaret ska ha förmågan att kunna utvecklas för att möta framtida hot, såväl mer av traditionella hot som helt nya hot. Flexibilitet och utvecklingsförmåga måste därför utgöra en integrerad del av det framtida försvaret. Såväl Försvarsmaktens personalförsörjningssystem som materiel, organisation och beredskapssystem måste, tillsammans med bl.a. forskning och utveckling samt en fortsatt god underrättelsetjänst, bidra till en trovärdig och flexibel utvecklingsförmåga. Det är oroväckande att Försvarsmakten anser att de förutsättningar som gavs av regeringen i planeringsanvisningarna innebär att Försvarsmaktens förmåga att utveckla helt nya förmågor blir mycket begränsad. Viktigt är vidare att ständigt pröva om de förmågor man har är nödvändiga och optimala utifrån de behov som kan identifieras.

Folkligt förankrat

Sveriges försvar är, och ska vara, allas ansvar. Genom en fortsatt folklig förankring säkras försvarets tillgång till kompetens och säkras flexibilitet inför en eventuell framtida försämrad omvärldssituation. Den folkliga förankringen utgör därför en viktig komponent för det militära försvaret. Vi menar att värplikten utgör en central del av försvarets folkliga förankring. Försvaret måste vidare spegla det övriga samhället vad gäller attityder och värderingar men också i att bestå av ett tvärsnitt av samhället.

Rationellt och effektivt

Det svenska militära försvaret ska vara rationellt och effektivt organiserat. Det innefattar en fortsatt översyn av bl.a. logistikfunktioner, stödmyndigheter och grundorganisation, men också skapandet av en grundorganisation som bidrar till en långsiktig, folklig förankring t.ex. genom närvaro över hela landet.

Uppgifter för Försvarsmakten

Vi instämmer i regeringens förslag att Försvarsmaktens operativa förmåga från och med 2010 ska möjliggöra att Försvarsmakten kan genomföra omvärldsbevakning, insatser och utveckling av insatsorganisationen. Denna operativa förmåga ska uppnås av Försvarsmakten enskilt eller tillsammans med andra myndigheter.

I dag utnyttjas inte den volym som är avsedd för internationella insatser. Det är därför rimligt att öka ambitionen relativt i dag till motsvarande ca 1 000 personer. Vi menar dock att den av regeringen förespråkade stora ökningen av antalet personer i internationell tjänst inte speglar en rimlig och realistisk ambitionsnivå för Sverige.

Vi utesluter inte att Sverige även i framtiden kan bidra till EU:s snabbinsatsstyrkor. Sverige ska dock inte ta på sig ett ramansvar ("lead nation") 2011

för Nordic Battle Group. Sverige bör inrikta sig på mindre bidrag till framtida snabbinsatsförband inom områden som är särskilt efterfrågade och där vi har hög kompetens.

Vi vill understryka att de operativa förmågor som regeringen anger i propositionen inte får uppfattas som åtaganden som påverkar vår militära alliansfrihet.

Vi instämmer i regeringens skrivning att Försvarmakten bör ha förmåga till utveckling men vi noterar samtidigt att Försvarmakten i sitt underlag från den 30 januari 2009 tydligt uttryckt att Försvarmakten utifrån regeringens planeringsförutsättningar bedömer ”att möjligheterna att utveckla helt nya förmågor är mycket begränsade”. Detta är inte tillfredsställande.

Regeringens förslag om att införa tidsbegränsade kontrakt för heltidsanställda soldater innebär att man frångår LAS. Det vänder vi oss kraftfullt emot. Risken är stor att fler yrkesgrupper undantas från arbetsrättsliga regler. Det är viktigt att hitta en långsiktigt hållbar lösning på Försvarmaktens personalförsörjning utan att undergräva arbetsrätten, detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vad som anförts om försvarspolitisk inriktning bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Det militära försvarets utveckling

Insatsorganisationens utformning

Reformeringen av det militära försvaret måste fortsätta och leda till en mer användbar och tillgänglig insatsorganisation. Denna reformering måste emellertid ske på ett ansvarsfullt sätt. Försvarets ekonomi och förmågor får inte äventyras genom experiment som bygger på osäkra antaganden.

Försvarmaktens förmåga att genomföra väpnad strid ska utgöra grunden för att upprätthålla och utveckla det militära försvaret. Detta ställer krav på förändringar i Försvarmaktens personal-, materiel- och logistikförsörjning men också på insatsorganisationens utformning och beredskapssystem.

Dessa förändringar måste emellertid ske på ett sådant vis att de leder till ett militärt försvar med högre tillgänglighet och användbarhet. Tillgängligheten måste balanseras mot behovet av uthållighet (storlek), förmågebredd (allsidighet) och utvecklingsförmåga (kvantitativt och kvalitativt).

Vi vill därför se ett militärt försvar där antalet heltidsanställda soldater är fortsatt minimerat och betydligt färre än vad regeringen presenterat. I stället bör den allra största delen av insatsorganisationen bemannas med frivilliga, kontrakterade soldater och vi bedömer att detta ger utrymme för en större volym än i regeringens förslag. Dessa förband ska vara färdigutbildade och inom angiven beredskapstid vara redo för insats.

Vi bedömer att detta, utöver att tillse ett inflöde av civil kompetens och kunskap till försvaret, innebär kraftigt minskade kostnader relativt regeringens förslag med ett större antal heltidsanställda soldater.

Fel! Okänt namn på

Vi föreslår en insatsorganisation som har en högre uthållighet än regeringens. Vi vill gå mot modulärt uppbyggda förband. Samtliga förband ska vara fullt färdigutbildade. Förbanden i insatsorganisationen bör ha en differentierad beredskap. Efter beslut om förhöjd beredskap bör förbanden kunna inta en betydligt högre beredskap.

Samtliga förband i insatsorganisationen bör kunna nyttjas för såväl nationella som internationella insatser. Alla förband behöver dock inte vara optimerade för internationella uppgifter. Kontraktsförbandens beredskapssättning ska anpassas efter behov så att förbanden periodvis kan stå i högre beredskap, som snabbinsatsförband för nationella eller internationella uppgifter.

Insatsorganisationen kompletteras med en personalreserv där de som avslutat sina kontrakt finns som en resurs för att, om behov skulle uppstå, kunna utgöra basen i nya förband. Regeringen har föreslagit inrättandet av en förbandsreserv. Vi är beredda att ställa oss positiva till en förbandsreserv, baserad på bemanning ur personalreserven, om kostnaderna för detta ligger på den nivå som regeringen angivit.

Hemvärdet med de nationella skyddsstyrkorna utgör en viktig del av Sveriges militära försvar som en snabbt gripbar resurs men är samtidigt också en central resurs för samhällets robusthet vid större kriser. Det är en generell sett kostnadseffektiv resurs och bör finnas över hela landet. Vi vill därför se en ökad ambition relativt regeringen avseende hemvärdet med de nationella skyddsstyrkorna. Vad som ovan angivits om ökad ambition avseende hemvärdet med de nationella skyddsstyrkorna bör riksdagen ge regeringen till känna.

Det är viktigt att kunna använda hemvärdet med de nationella skyddsstyrkorna såväl i fred som i krig men frågan är hur det ska uppnås. Redan i dag har hemvärdet med de nationella skyddsstyrkorna tjänstgöringsskyldighet i och med att de tecknar avtal. För att nå en högre tillgänglighet än i dag föreslår regeringen att ”personalen i de nationella skyddsstyrkorna ska därför ha tjänstgöringsskyldighet även utan beslut om hemvärnsberedskap eller höjd beredskap”. Regeringen brister däremot i att klarlägga innebörden av denna skrivning. Vi vill understryka att en ökad grad av tjänstgöringsplikt i hemvärdet med de nationella skyddsstyrkorna inte får kompensera ett personalförsörjningssystem med rekryteringssvårigheter. Men vi ställer oss positiva till att efter regeringsbeslut kunna använda hemvärdet med de nationella skyddsstyrkornas kompetens även vid extraordinära kriser.

Hemvärdet med de nationella skyddsstyrkorna ska kunna skydda viktiga objekt och installationer men också t.ex. kunna skapa förutsättningar för insatsförbandens möjlighet att nå fram och verka. De nationella skyddsstyrkorna har inte någon roll vid internationella insatser mer än att viss personal inom skyddsstyrkorna kan vara rekryteringsbara till sådana insatser.

Hemvärdets ekonomiska resurser får inte användas som en budgetregulator när det ska sparas, organisationen bör därför få ett eget budgetanslag, detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Den direktutbildning som hemvärdet haft på försök har motverkat brist på rekryter och ökat antalet kvinnor. Den goda förmågan till rekrytering av unga, de med annan etnisk bakgrund och kvinnor bör tas till vara.

Utveckling av insatsorganisationen

Vi ser liksom regeringen följande behov av en insatsorganisation som:

- ? består av kompletta och användbara förband som kan nyttjas direkt utan längre tid för återtagande och komplettering
- ? är utformad med förmåga att lösa de operativa behov som kan identifieras i Sverige samt i och utanför närområdet, men undvika att skapa unik förmåga för olika geografiska insatsområden
- ? utvecklar förmåga till gemensamma operationer med stridskrafter som verkar på marken, till havs och i luften
- ? har förmåga till ledning och samordning i gemensamma multinationella operationer
- ? utvecklar förmåga att delta i större multinationella förbandssammansättningar inom ramen för ett fördjupat nordiskt och internationellt samarbete
- ? har förmåga att genomföra strid i hela skalan från lågintensiva till högintensiva konfliktnivåer
- ? begränsar förmågan att uppträda – i jämförelse med Sverige – mer extrema klimatförhållanden, till ett fåtal förband
- ? har framför allt flyg- och marinresurser tillgängliga för incidentberedskap och övervakning i närområdet
- ? har ett logistikstöd som kan stödja insatser med endast begränsat stöd från civila strukturer i insatsområdet
- ? ägnar särskild uppmärksamhet åt att skapa förutsättningar för att genomföra insatser i bebyggda områden, t.ex. vad avser lägesbild och förmåga till precisionsbekämpning
- ? har strategisk, operativ och taktisk rörlighet/transporterbarhet
- ? fortsätter utvecklingen av nationella skyddsstyrkor ur dagens hemvärn, för bevaknings-, skydds- och vissa försvarsuppgifter
- ? kan, tillsammans med hemvärdet med de nationella skyddsstyrkorna och andra frivilligorganisationer, efter förmåga stödja andra myndigheter och det övriga samhället vid kriser, katastrofer och andra händelser av samma karaktär
- ? ska bestå av färre typförband och en ökad grad av generalisering mellan förband avseende organisation, materiel och utbildning.

Förband och förmågor som uteslutande kan användas i internationella insatser ska undvikas.

Strategisk och operativ ledning

Försvarsberedningen har föreslagit att vissa strategiska funktioner inom Försvarsmakten, såsom strategisk planering och långsiktig inriktning, ska föras över till Försvarsdepartementet i likhet med den modell som gäller i de flesta europeiska stater. Regeringen avvisar detta med hänvisning till att Försvarsmakten, liksom andra myndigheter, behöver en förmåga att hantera de frågor som är av strategisk betydelse.

Svårigheten med dagens system ligger i att Försvarsdepartementets resurser för att bedriva denna styrning är små relativt Försvarsmakten. Vad gäller

Fel! Okänt namn på

den strategiska inriktningen och planeringen skulle en överflytt av vissa funktioner skapa en rimligare resursbalans mellan myndighet och Försvarsdepartementet. Vi föreslår därför att regeringen tillsätter en utredning för att ta fram ett förslag till hur en sådan överföring av kompetens skulle kunna se ut och vilka förändringar i lagstiftning med mera som den skulle kräva, detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Arméstridskrafterna

Vi välkomnar att regeringen, i linje med Försvarsberedningen, föreslår en utveckling mot lättare arméförband med högre grad av modularitet. Vi betonar vikten av väl övade förband. Arméstridskrafterna bör kunna samordnas och ledas på brigadnivå. Tung materiel som är modern, men vilken kan befaras vara svår att anskaffa vid en försämrad omvärldssituation, bör övervägas att bevaras som en reserv. Den subarktiska förmågan är viktig att bibehålla som en resurs för Försvarsmakten och som ett strategiskt område för internationella samarbeten. Vi menar att en högre kvantitativ ambitionsnivå än den regeringen föreslår är önskvärd för hemvärdet med de nationella skyddsstyrkorna för att medge en närvaro över hela landet.

Marinstridskrafterna

Marinstridskrafterna ska vara dimensionerade för och inriktade mot insatser i närområdet. Vi vill uppmärksamma den unika kompetens rörande konventionella ubåtar, inte minst vad avser uppträdande i grunda vatten, som svensk marin och svensk fartygsindustri tillsammans har utvecklat. Vi menar att denna kompetens är viktig att bevara och att detta måste övervägas vid ett beslut om nyanskaffning eller livstidsförlängning av nuvarande ubåtssystem.

Flygstridskrafterna

Stridsflygförmågan ska bibehållas och utvecklas. Vi accepterar den bedömning regeringen gör avseende flygstridskrafterna. Samtidigt bör också behovet av regelbundna omprövningar av antalet flygplan och divisioner utifrån operativa behov och vidmakthållandet betonas.

Vad som anförts om insatsorganisationens utformning och utveckling bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Försvarsmaktens personalförsörjning

Inledning

Varje framtida personalförsörjningssystem för Försvarsmakten måste klara av att förse myndigheten med tillräckligt mycket personal av tillräckligt hög kvalitet, oavsett säkerhetspolitisk och ekonomisk konjunktur. Systemet måste vara robust och långsiktigt uthålligt. Det måste också utformas så att det bidrar till en bred folklig förankring för försvaret och till ett försvar som speglar samhället när det gäller attityder och sammansättning. Försvarsmakten får inte bli en inåtvänd organisation med en smal rekryteringsbas.

Personalförsörjningssystemet måste utformas så att det finns tillräckligt många personer redo för såväl nationella uppgifter som internationella insatser. Svenska förband har sedan lång tid ett internationellt mycket gott anseende. Det gäller även vid insatser i högre konfliktnivåer. En avgörande del i detta är soldaternas höga kvalitet och deras koppling till det civila samhället – effekter av dagens värnpliktsystem. Den svenska Försvarsmakten kommer även i fortsättningen att behöva soldater av hög klass med mycket god förmåga till initiativ och ansvarstagande.

Vi anser att det system som regeringen nu föreslår, byggt på en helt frivillig rekrytering och ett större antal heltidsanställda yrkessoldater, kommer att få svårt att uppfylla dessa krav. Nationella och internationella experter har varnat för de rekryterings- och bemanningssvårigheter som kan komma att uppstå. Erfarenheterna från bl.a. Nederländerna visar att rekryteringen kan bli konjunkturkänslig med risk för stort antal vakanser. Försvarsmakten har redovisat ett stort antal osäkerheter och svårigheter i det system som regeringen går fram med. Risken för en explosiv ökning vad avser personalkostnaderna och/eller ett stort antal vakanser är uppenbar.

Sammantaget leder detta oss till slutsatsen att det av regeringen i propositionen presenterade personalförsörjningssystemet har stora oklarheter och innebär betydande risker för konjunkturkänslighet, rusande personalkostnader och svårigheter att nå rätt kompetenser. Vi tror också att det finns stor risk för att det leder till en försvarsmakt med en alltför smal rekryteringsbas.

Vi är inte beredda att, på en så osäker grund, medverka till detta slags vågspel med Sveriges försvar. Framtidens personalförsörjningssystem får inte bli en ekonomisk gökunge utan måste utgöra en stabil grund för att förse Försvarsmakten med personal av hög kvalitet.

En stabil personalförsörjning

För att åstadkomma en högre grad av tillgänglighet och användbarhet hos det svenska försvaret måste personalförsörjningen reformeras. Vi vill, i enlighet med Försvarsberedningens slutsatser, se en övergång till en bemanning av insatsförbanden baserad på frivillighet. Vi menar att det bör genomföras försök med den typ av rekrytering, utbildning och kontraktsanställning som föreslås nedan innan systemet införs på bredd. De författnings- och avtalsmässiga konsekvenserna måste också utredas inför ett beslut om införande.

Vårt förslag till system för personalförsörjning bygger på en könsneutral mönstringsplikt, i vilken samtliga ungdomar mönstrar via dator och där sedan ett antal genomgår en mer djupgående mönstring och antagningsprövning. Utifrån denna tas en grupp ut för en kortare värnpliktsutbildning om cirka tre månader.

Därefter sker antagning, fortsatt utbildning och tjänstgöring på frivillig grund. De som anses lämpade som soldater och kan tänka sig att tjänstgöra i ett insatsförband får en fortsatt utbildning om i snitt nio månader. Efter detta skriver de ett flerårigt kontrakt i vilket ingår att, i fredstid, tjänstgöra en viss tid nationellt och internationellt. Övrig tid är personen i civila studier eller arbete. Kontraktssoldaternas tjänstgöring är normalt sett möjlig att planera

Fel! Okänt namn på

med lång framförhållning. En mycket liten andel soldater kan behöva vara heltidsanställda för att besätta vissa specialisttjänster och -funktioner.

De som efter inledande tremånadersutbildning inte går till insatsförbanden, men ändå befinner lämpliga, är rekryteringsbara för hemvärnet med de nationella skyddsstyrkorna för fortsatt utbildning. Övriga krigsplaceras i personalreserven för att kunna ianspråkta för vidare utbildning vid ett förändrat omvärldsläge.

Genom detta system bibehålls försvaret som en angelägenhet för hela folket. Via värnplikten får fler i samhället insyn i det militära försvaret samtidigt som det blir lättare att hitta, och attrahera, rätt kvinna/man till försvarets olika befattningar. Vi bedömer vidare att detta ger ett flexibelt personalförsörjningssystem som är mindre konjunkturberoende än ett försvar byggt på renodlad frivillighet.

En ytterligare fördel med ett personalförsörjningssystem med ett visst inslag av värnplikt är att systemet är flexibelt och enkelt kan utvidgas om omvärldsutvecklingen så skulle kräva. Det finns en struktur och organisation för att kalla in och genomföra grundläggande utbildning och det är inte heller samma dramatik i ett politiskt beslut om en mer omfattande utbildnings- och tjänstgöringsplikt som i att besluta om ett återuppväckande av en plikt som lagts vilande. Ett personalförsörjningssystem baserat på mönstringsplikt och kortare värnplikt skapar stabilitet och politiskt handlingsutrymme.

Kontraktsförband byggda på frivillighet och civil kompetens

Framtidens försvarsmakt ska ha en insatsorganisation i huvudsak bestående av kontraktsförband. Dessa bemannas av frivilliga soldater vilka skriver ett flerårigt kontrakt under vilket man – i fredstid – kan kallas in för tjänstgöring nationellt och i fredsfrämjande insatser en angiven maximal sammanlagd tid. Resterande tid är man civil och arbetar eller genomför utbildning.

Under de perioder man kallas in för nationell tjänstgöring så kan man genomföra förbandsövningar, utbildning på ny utrustning, befälsutbildning och olika nationella insatser.

Beredskapen för kontraktsförbanden kan variera över tiden. Genom planering av den nationella tjänstgöringen går det att åstadkomma att det ständigt finns ett antal förband som är ständigt gripbara. I övrigt kan man genom att utifrån säkerhetspolitiska behov variera beredskapstiden åstadkomma att man hela tiden har rätt mängd förband tillgängliga på kort varsel. Detta utan att personalen nödvändigtvis behöver lämna sina ordinarie arbeten. Det ska jämföras med ett system dominerat av yrkessoldater där beredskapen hela tiden är på en hög och kostsam nivå oavsett behovsbild.

Efter slutförd kontraktstid kan vissa soldater förlänga sitt kontrakt, t.ex. för att hantera uppkomna brister i nyutbildningen, medan de flesta hamnar i personalreserven. De kan också uppmuntras att gå vidare till hemvärnet med de nationella skyddsstyrkorna.

Skulle behov uppstå behov av att öka storleken på den svenska Försvarsmakten kan också ett slags ”andra linjens förband” upprättas. Dessa förband

bemannas främst av personal som genomfört en första kontraktperiod. De kräver förberedelsestid innan de kan användas.

Andelen anställda soldater minimeras

Vi bedömer att det kan behövas ett litet antal heltidsanställda soldater i Försvarsmakten. Det handlar för det första om vissa specialister. Det handlar för det andra om vissa förband som bedöms behöva vara tillgängliga dygnet runt, året runt. Dessa finns främst inom flygvapnet och marinen, som har huvudansvaret för svensk incidentberedskap. Det kan dock även handla om vissa mindre arméenheter, t.ex. specialförband eller enheter inriktade mot kemiska, biologiska och radiologiska hot. Dessa förband utgör då också en betydande resurs för det civila samhällets robusthet.

Reservofficerare en outnyttjad resurs

Officerarna rekryteras i huvudsak från kontraktförband och kadern av anställda soldater. Så kallade aspirantofficerare enligt nuvarande provsystem bör också vara aktuellt.

Vi vill se en uppvärdering av reservofficerarnas roll och en tydlig reservofficerskarriär inom Försvarsmakten. Reservofficerarna ska utgöra en viktig del av insatsorganisationen. Den civila kompetens och kunskap som dessa officerare tillför är värdefull för insatsorganisationen. Samtidigt utgör reservofficerarna viktiga bärare av kunskap om försvaret till resten av samhället. Reservofficersutbildningen bör göras mer attraktiv och åter anpassas till högskolans terminsindelning.

Antalet officerare ska bygga på insatsorganisationens behov. Systemet med kontraktförband medger också att officerare vars förband inte är inne för utbildning eller tjänstgöring kan bedriva annan verksamhet såsom utveckling, stabstjänst etc.

Riksdagen bör ge regeringen till känna vad som här anförs om ett stabilt personalförsörjningssystem.

Försvarsindustrin, forskning och utveckling

Sverige har, som militärt alliansfri stat, en lång tradition av en stark nationell försvarsindustri som inte bara försett och förser landet med materiel utan också med kunskap och oberoende samt tillgång till viktiga militära och industriella samarbeten.

Materieförsörjningen måste, liksom övriga försvaret, fortsätta att reformeras. Det är viktigt att materiel- och logistikförsörjningen sker så effektivt och rationellt som möjligt.

Vi vill emellertid också understryka att vi finner regeringens bristande vilja att se försvarsindustrins säkerhetspolitiska roll – i att skapa kunskap och i att ge Sverige tillgång till viktiga internationella samarbeten – som oroväckande.

En internationellt konkurrenskraftig försvarsindustri, i de delar där det handlar om spjutspetsteknologi och där Sverige har utvecklat världsledande kompetenser, har betydelse såväl ur ett långsiktigt strategiskt perspektiv som

Fel! Okänt namn på

ur ett industripolitiskt perspektiv. Det är inte heller självklart att marknaden har den typ av materiel som Sverige behöver.

Tillgången till materiel måste vidare säkras inte bara i dag utan också när vi behöver den vid en eventuell framtida försämrad omvärldssituation. En försvarsindustri baserad i Sverige innebär inte bara tillgång till egen produktionskapacitet och kompetens i dag utan också att Sverige lättare kan få tillgång till materiel som tillverkas i andra stater. När många efterfrågar en vara hamnar ett litet och militärt alliansfritt land lätt långt bak. Vi vill inte att Sverige tvingas till handlingar eller ställningstaganden för att få köpa nödvändigt materiel för vårt försvar.

Vi måste vidare överväga vad en potentiell förlust i kompetens – för industrin och forskningen – skulle betyda för svensk handlingsfrihet framöver, för exportmöjligheter och för ingångar i försvarsmaterielsamarbeten. Att tillhöra en bland de sex mest ansedda försvarsmaterielnationerna har gett oss dokumenterade framgångar internationellt.¹ Det gäller särskilt för kompetenser/produkter som är strategiskt viktiga för Sverige som t.ex. undervattens-teknik, detta både ur ett försvarspolitiskt eller näringspolitiskt perspektiv. När Sverige besitter kompetens och materiel som andra länder är intresserade av förbättras våra chanser till att påverka.

Försvarsindustrin i Sverige besitter stor konkurrenskraft och kommer att kunna konkurrera med omvärlden, om den ges den typ av förutsättningar som andra stater ger sin försvarsindustri. Det handlar bl.a. om:

1. **Bättre planeringsförutsättningar.** Försvarsindustrin behöver en långsiktig planering för sin forskning och utveckling. Det är en viktig förutsättning för att kunna matcha sina konkurrenter och ta fram de produkter som Sverige beställer. Genom en bättre dialog och ett utvecklat export-samarbete kan exportförutsättningarna förbättras för en industri som arbetar inom stränga regelverk för sin verksamhet.
2. **Satsning på forskning och utveckling.** Inom områden som är strategiskt viktiga för svensk försvars- och säkerhetspolitik ska vi även vara med och satsa på forskning och utveckling. Ex: Undervattensförmågan där svenska bräckvatten och Östersjöns topografi kräver särskilda förutsättningar för att skydda våra hav och kuster. Det är djupt oroande när Försvarsmakten i sitt svar på regeringens planeringsanvisningar aviserar stora neddragningar på utvecklingssidan och skriver att Försvarsmakten kommer att ha en mycket begränsad förmåga att utveckla nya förmågor. Det blir ett försvar för gårdagens hot.
3. **En adekvat försvarsindustristrategi.** En sådan behövs av flera skäl, men framför allt för att kortsiktigt korrekta beslut inte står emot långsiktiga intressen (säkerhets-, försvars- och näringspolitiska). Andra länders strategiska agerande hotar att konkurrera ut en fullt konkurrenskraftig

¹ *Försvarsindustrins säkerhetspolitiska roll – från hårt stål till mjuk makt?* Jan Joel Andersson, Utrikespolitiska institutet, 080928.

svensk försvarsindustri. En nationell försvarsindustristrategi är en förutsättning för att ge försvarsindustrin i Sverige långsiktiga och förutsägbara villkor.

Vi sympatiserar i grunden med en utveckling mot en mer konkurrensutsatt marknad på försvarsmaterielområdet, men vill varna för en alltför naiv tilltro till marknadskrafterna inom detta område. Försvarsmaterielsektorn är i dag och under överskådlig framtid inte en marknad liknande den för mobiltelefoner eller personbilar. I stället kommer starka stater att – av ekonomiska, politiska och säkerhetspolitiska skäl – fortsätta att driva sina intressen i dessa frågor. De stater som inte har någon klar vilja med sin försvarsindustri och hur man ska förhålla sig till denna utveckling kommer att få se sin industri försvinna. Ur detta perspektiv är det t.ex. allvarligt att regeringen misslyckats med att ta fram en nationell försvarsindustristrategi.

Det krävs vidare tydlig nationell och internationell reglering av tillverkning och handel med försvarsmateriel.

För att öka tydligheten i materieförsörjningen och förbättra riksdagens möjlighet till kontroll och inflytande bör en utvecklad modell av den tidigare objektsramsredovisningen införas. Redovisningen bör utgöras av en strukturerad metod för uppföljning och värdering. Vad som anförts om objektsramsredovisning bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vi instämmer i stort med regeringens bedömning rörande Försvarsmaktens framtida forskning och utveckling. Vi vill dock understryka den roll som forskning och utveckling har för att, utöver att bidra till teknik- och materielutveckling, generera kunskap om teknik och framtida hot och ta fram underlag för såväl politisk nivå som myndighetsnivå. Nationell forskning och utveckling bidrar således till självständighet i nationella beslut.

Vad som anförts om försvarsindustri, forskning och utveckling bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Den frivilliga försvarsverksamheten

Vi vill se självständiga ideella frivilligorganisationer som tillför samhället viktiga värden. Vi menar att regeringens syn på försvarets frivilligorganisationer inte resulterar i en mer användbar frivillighet. Propositionens förslag om förändrat organisationsstöd stämmer inte överens med den vision och de principer som är kärnan i den överenskommelse som under år 2008 ingåtts mellan regeringen, idéburna organisationer inom det sociala området samt Sveriges Kommuner och Landsting.

De organisationer som varaktigt och med kvalitet kan bidra till Försvarsmaktens verksamhet eller till samhällets krishanteringsförmåga bör kunna få samhällsstöd för t.ex. demokratiarbete och organisationsutveckling. Den förändrade bidragsstrukturen som regeringen föreslår skapar inte konkreta och realistiska förutsättningar för organisationerna att åta sig uppdrag och utgöra en långsiktig resurs inom svensk krishantering. Det är av stor vikt för vår samlade krishanteringsförmåga att de organisationer, som uppfyller regeringens fastställda krav på kvalitet, uthållighet och samverkansförmåga, också fortsättningsvis kan komma ifråga för ett obundet organisationsstöd som inte

Fel! Okänt namn på

enbart baseras på de uppdrag som organisationen åtagit sig att genomföra. Riksdagen bör ge regeringen till känna att anslaget 1:10 behålls.

Civil-militär samverkan

Vi anser att den civil-militära samverkan inför och under insatser måste stärkas och är positivt inställda till samordning och strategisk styrning för att olika typer av insatser ska kunna öka varandras verkningsgrad. Frågan är emellertid komplex och grannlaga. Till exempel är det viktigt att samordningen inte sker på ett sådant sätt att den riskerar de civila insatsernas opartiskhet eller leder till att bistånd snarare kanaliseras till områden med truppinsatser än till områden med störst civila behov.

Vi vill vidare betona att civil-militär samverkan först och främst måste utgå från behovet hos de samlade internationella insatserna i konfliktområdet, inte från de nationella bidragen. Därför välkomnar vi att regeringen avser att utveckla den nationella civil-militära samverkan i linje med FN:s och EU:s koncept kring integrerade missioner.

I detta sammanhang vill vi särskilt understryka den civil-militära samverkans roll vid reformeringen av säkerhetssektorn ("security sector reform", SSR).

Vad som anförts om civil-militär samverkan bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Kvinnors situation i konflikter

I arbetet med mänsklig säkerhet saknas oftast det genusperspektiv som behövs för att se skillnader i mäns och kvinnors säkerhetsbehov. Oftast är det kvinnors situation som osynliggjorts. Kvinnor och barn är de som drabbas hårdast i en konflikt. Systematiska våldtäkter och massvåldtäkter används som ett vapen i konflikter och det drabbar naturligtvis den utsatta individen oerhört hårt men också hela samhället. Betydande resurser måste satsas på de behov som kvinnor och flickor har av skydd och stöd under och efter en konflikt. Samtidigt är det viktigt att understryka kvinnors avgörande uppgifter och roll i fredsprocesser, som beskrivs i FN:s säkerhetsråds resolution 1325 om krigets påverkan på kvinnor och barn, kvinnors deltagande i konfliktlösning och arbete för långsiktig fred och resolution 1820 om sexuellt våld i konflikter.

Det är viktigt att Sverige agerar både nationellt och internationellt för att förbättra arbetet med FN:s resolutioner 1325 och 1820. Vi välkomnar därför att regeringen i propositionen nämner FN-resolutionerna 1325 och 1820. Regeringen har emellertid hittills underlåtit att ta upp till exempel resolution 1325 i flera av sina propositioner om internationella insatser varför vi anser att regeringen måste lägga större vikt vid dessa frågor. Vad som anförts om kvinnors situation och påverkan i konflikter bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Miljö

Den borgerliga regeringen har sedan den tillträdde dramatiskt sänkt miljökraven inom försvarsområdet. Vi socialdemokrater vill se de tidigare miljökvalitetsmålen föras in igen. En snäv syn på miljöarbete inom försvarssektorn försvårar möjligheten till samarbeten med andra myndigheter och cementerar stuprörstänkandet. Vi socialdemokrater vill i stället se ett ökat övergripande arbete på miljöområdet samt en årlig uppföljning av hur miljöarbetet fortskrider inom försvarssektorn. Vi vill även se en förnyad nordisk Agenda 21 på försvarsområdet.

I takt med Försvarsmaktens omställning uppstår ett stort behov av att ta hand om uttjänt ammunition på ett sätt som visar största miljöhänsyn. Vi socialdemokrater vill se tydliga miljökrav för destruktion av ammunition i upphandlingsvillkoren, där även transporter ska inkluderas. Vi vill även se riktade upphandlingar till de företag som på bästa miljömässiga villkor kan destruera uttjänt materiel.

Vad som anförts om höjda miljökrav på försvarsområdet bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Ekonomisk styrning

Försvarsutskottet har vid upprepade tillfällen påtalat riksdagens behov av en transparent materielplanering och redovisning, dvs. ett tydligare beslutsunderlag för att kunna ta ställning till förslagen till beställningsbemyndiganden. Det är en förutsättning för att riksdagen ska kunna utöva finansmakten. Det är mycket allvarligt att redovisningen försämrats under den borgerliga regeringen. Detaljeringsgraden över ingångna och nya åtaganden har också försämrats sedan 2006. Bristande underlag utesluter en självständig och korrekt bedömning av riksdagen. Vad som anförts om ekonomisk styrning bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vi gör en bedömning att det går att spara 2 miljarder kronor inom utgiftsområdet i förhållande till regeringens nivå.

Stockholm den 14 april 2009

Anders Karlsson (s)

Mats Berglind (s)

Inger Jarl Beck (s)

Peter Jonsson (s)

Tommy Waidelich (s)

Michael Hagberg (s)

Peter Jeppsson (s)

Åsa Lindestam (s)

Björn von Sydow (s)